

УДК 332.122:379.84

Людмила МАТВІЙЧУК, Михайло ЛЕПКИЙ

Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ

В умовах переходу країни на ринкові методи господарювання проявляється недостатньо висока конкурентоспроможність послуг підприємств курортно-рекреаційного комплексу, окремих регіонів курортно-рекреаційної спрямованості, низька експорторієнтована активність підприємств курортно-рекреаційного комплексу регіонів України.

Питанням дослідження територіальних проблем туристично-рекреаційного комплексу присвячені роботи О. Амоші, О. Бейдика, І. Волошина, О. Воробйової, Т. Галушкіної, С. Дорогунцева, А. Зоріна, Д. Стеценка, Т. Ткаченко, С. Харічкова, І. Школи.

В аналізі та оцінювання рівня конкурентоспроможності регіону зацікавлені різні суб'єкти господарювання, а саме: інвестори, що бажають вкласти в його розвиток кошти; фінансово-кредитні установи, які можуть надавати кредити для розширення діяльності; конкуренти (регіони), які здійснюють аналогічні види економічної діяльності; органи державного управління для оцінювання можливостей та загроз регіону.

Нині дуже важливим є дослідження сучасних методів та моделей оцінювання конкурентоспроможності регіону з метою подальшого розроблення методики оцінювання його конкурентоспроможності, що дозволяє більш комплексно та системно підійти до вирішення цієї проблеми [1].

Багатогранний характер конкуренції зумовлює широкий діапазон підходів та показників оцінювання конкурентоздатності регіонів. У сукупності вони охоплюють як вертикальний, так і горизонтальний ряд об'єктів. Вертикальний ряд представлений окремими регіонами, галузями, країнами, горизонтальний окремими товарами, підприємствами, видами діяльності [2].

Практика виробила низку основних підходів до оцінювання конкурентоспроможності регіону, серед них:

- комплексний підхід до дослідження конкурентоспроможності регіонів;
- підхід, заснований на трудових параметрах;
- підхід, заснований на використанні показників соціально-економічного розвитку регіонів;
- підхід, заснований на факторах формування конкурентоздатності регіонів;
- підхід, заснований на стратегічному плануванні;
- кваліметричний підхід;
- програмно-цільовий підхід;
- кластерний підхід [2].

У багатьох методиках перевага надається бальному, як правило, експертному оцінюванню конкурентоздатності регіону. Але, як показує практика, експертні бальні оцінки є досить суб'єктивними, де кожен експерт по-своєму підходить до визначення переваг та недоліків регіону, тому не дають точної оцінки рівня конкурентоспроможності регіону.

На наш погляд, найбільш доцільним до оцінювання конкурентоспроможності регіонів є комплексний підхід, згідно з яким проводиться виділення ключових показників, що характеризують рівень конкурентоспроможності регіону, формуються системи різнопланових показників, що зводяться в інтегральний індекс конкурентоспроможності регіону.

Окрім того, у методиці оцінювання конкурентоспроможності регіону використовується і SWOT-аналіз, який є важливим аналітичним інструментом для вибору оптимальної стратегії і прийняття ефективних управлінських рішень, які забезпечили б сильну та надійну позицію, а також його конкурентні переваги. SWOT-аналіз є основою для формування стратегії розвитку регіону з урахуванням впливу зовнішнього і внутрішнього середовища. Він дає змогу визначити негативні й позитивні фактори, що впливають на діяльність регіону як ззовні, так і зсередини, допомагає правильно оцінити можливості, які відкриваються перед регіоном у майбутньому [2].

Так, Л. Л. Ковальська у своїх роботах пропонує трирівневий комплексний підхід, що складається з розрахунку трьох таких груп показників:

- конкурентні переваги регіону (стан природних ресурсів, інноваційних, людських та фінансових ресурсів);
- рівень людського розвитку (стан і охорона здоров'я, фінансування

- людського капіталу, рівень освіти населення, екологічна ситуація, демографічний розвиток, розвиток ринку праці, соціальне середовище, матеріальний добробут населення, умови проживання);
- рівень зовнішньоекономічної відкритості регіону (відкритість економіки регіону, покриття експортом імпорту, частка експорту та імпорту у валовому регіональному продукті) [1].

Можливий варіант структури інтегрального показника конкурентоспроможності регіонів України наводить у своїх працях О. Г. Ларіна Науковець поділяє всі індикатори на три загальні групи:

- загальні фактори (мезоекономічна стабільність, інфраструктура, розмір ринку);
- фактори людського потенціалу (рівень здоров'я населення, початкова та середня освіта, вища освіта та навчання упродовж життя, ефективність ринку праці, екологізація);
- фактори розвитку інновацій (інноваційність – кількість зареєстрованих патентів, наукові публікації, частка наукових працівників у загальній структурі зайнятості; технології) [2].

Зазначені вище підходи до оцінювання конкурентоспроможності регіонів базуються більше мірою на економічному складнику розвитку регіону, тому доцільно виокремити й методика оцінювання конкурентоспроможності туристичної сфери регіону.

В аналізі та оцінюванні рівня конкурентоспроможності регіону зацікавлені різні суб'єкти господарювання, а саме: інвестори, що бажають вкласти в його розвиток кошти; фінансово-кредитні установи, які можуть надавати кредити для розширення діяльності; конкуренти (регіони), які здійснюють аналогічні види економічної діяльності; органи державного управління для оцінювання можливостей та загроз регіону.

Нині дуже важливим є дослідження сучасних методів та моделей оцінювання конкурентоспроможності регіону з метою подальшого розроблення методики оцінювання його конкурентоспроможності, що дозволяє більш комплексно та системно підійти до вирішення цієї проблеми [1].

Ураховуючи збільшуване значення інформаційно-комунікаційних технологій для сучасної туристичної індустрії, зокрема для планування туристичних маршрутів, купівлі проїзних квитків і бронювання житла, експерти оцінюють їх за такими факторами: використання Інтернету

бізнесом; кількість користувачів Інтернету; кількість стаціонарних телефонів; широкосмуговий доступ до Інтернету; кількість абонентів мобільного зв'язку.

Пропонуємо власну методику оцінювання конкурентоспроможності регіону. Ця методика складається з двох частин: економічної та туристично-рекреаційної.

Економічна частина містить такі показники:

- показники економічного розвитку регіону (обсяг валового регіонального продукту (ВРП), обсяг ВРП на душу населення, оборот роздрібної торгівлі, вантажообіг, пасажирообіг);
- показники зовнішньоекономічної діяльності (експорт, імпорт, сальдо, обсяг прямих іноземних інвестицій);
- показники соціального розвитку регіону (середньомісячна заробітна платня працівника, заборгованість із виплати заробітної платні, рівень безробіття, тривалість життя, кількість народжених, померлих та природний рух населення);
- показники інноваційно-інвестиційного розвитку (обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт, інноваційна активність промислових підприємств).

Туристично-рекреаційна складова частина містить:

- природно-ресурсний потенціал розвитку туристичної сфери (території, вкриті лісами; територія, вкрита водними ресурсами; площа мисливських угідь);
- екологічність туристичної сфери (скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, викидання забруднювальних речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, утворення та поводження з відходами; капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ на охорону та раціональне використання природних ресурсів, площа лісових земель, пройдена пожежами);
- розвиток та ступінь освоєності туристичної інфраструктури (кількість колективних засобів розміщення, санітарно-курортні та оздоровчі заклади, кількість місць та кількість населення, що оздоровлювалися, кількість відвідувачів об'єктів природно-заповідного фонду, динаміка туристичних потоків, в тому числі внутрішні та зовнішні туристи, кількість готелів, їх місткість та

кількість осіб, яку вони обслуговують, кількість пам'яток культури і мистецтв).

Таким чином, на основі згаданих показників та їх динаміки, держава на загальнодержавному та місцевому рівнях повинна вживати заходи щодо підвищення конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери. Основними завданнями є реальне визнання туристично-рекреаційної сфери, як однієї з пріоритетних галузей розвитку економіки регіону, упровадження апробованих у світі економічних моделей та механізмів успішного ведення бізнесу і заохочення інвесторів.

Список використаних джерел

1. Конкурентоспроможність регіонів України (методологія і практика) / Чернюк Л., Клиновий Д., Швець П., Троян В., Петровська І., Ярош О. / за ред. проф. Л. Чернюк. – Київ : РВПС України НАН України, 2010. – 108 с.

2. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колективна моногр. / за наук. ред. проф. І. Волошина. – Луцьк : РВВ луцького НТУ, 2015. – 388 с.